

v

ועידות, ועדות ותכניות להצלת היהודים

מה ✓

הדרישה הברורה לארגון פעולה בין-לאומית גדולה להצלת היהודים נוסחה בפעם הראשונה מעל במה רשמית בישיבת בית-הלורדים מיום 23 במאָרס 1943, בנאומן של הארכיבישוף מקנטרבורי או, ד. טמפל; הוא שהעלה את התביעה המוסרית הגדולה כלפי האנשות, והוא שהדגיש כי הגישה לעזרת הפליטים אינה עומדת בשום יחס לחומרת המצב:

137
1512

... בשים לב לטבח שנערך בקרב היהודים ובני העמים האחרים, ובשים לב להרעבתם בארץ האויב ובארצות ששועבדו על ידו, רוצה הבית הזה להכריז בפני ממשלת הוד-מלכותו, שהוא תומך בשלימות בכל הצעדים שינקטו, בקנה-מידה נרחב ביותר, במידה שאפשר להתאימם אל דרכי הפעולות הצבאיות, לשם מתן עזרה ומקלט ארעי לאנשים שסכנת-מוות מרחפת עליהם ואשר הצליחו להימלט מארץ האויב או מן הארצות המשועבדות לו.

אנו עומדים בפני שואה שאין לתאר את גודל זעוותה. מעולם לא ירדה על עם חסר-אונים אכזריות איומה מעין זו שאפשר לראות כיום ביבשת-אירופה, ואשר תכליתה לא לנקום, כי אם לספק את הנאת הכוח בלבד. טוב נעשה, אם לא נרכז כאן את תשומת-לבנו על גזע אחד בלבד. עלינו לזכור, כי אזרחי ארצות רבות נתונים כיום לאותן הרדיפות האיומות ואף לטבח. בכל-זאת אפשר לומר, שההשגת תולדות הפראית ביותר ירדה על ראשי היהודים, בעיקר, ואנו מצווים להקדיש תשומת-לב מיוחדת למעשים המבוצעים בהם ולתכניות-השמדתם בעתיד.

אנו יודעים שבראשית המלחמה הצהיר היטלר כי מלחמה זו בהכרח שתסתיים בהשמדתו של העם היהודי או של העם הגרמני, וכי לא העם הגרמני הוא שיושמד. עתה הוא עוסק בהגשמתו של איום זה; אין ספק שבמידה רבה מאוד חסרי-אונים אנו כיום, ואין אנו יכולים למנעו ממעשיו. אומרים לנו שהפתרון המעשי היחיד הוא נצחון מהיר. אין ספק בכך, שאילו יכולנו לנחול את הנצחון תוך שבועות מעטים, היינו יכולים להציל המוני אנשים, שעתה נחרץ גורדינם למות. אך אין אנו מעיזים לצפות לכך כיום, וברור לנו שלעומת הצורך הדחוף אין אנו יכולים

לפעול עתה אלא מעט מאד. תביעתי למען אלה שעליהם אני מדבר ברגע זה, היא, שמה שאנו עושים למענם — מעט או הרבה — יהא, לפחות, כל מה שאנו יכולים לעשות בכלל.

אין אני צריך להוסיף ולמנות את מעשי הזוועה. סבורני, כי מה שמקשה עלינו כל-כך להתעורר במלוא מידת הזעם, הרי זה שדמיונו נרתע מלתאר לו מעשים אלה. אכן, כולנו בבית הזה הננו בדעה אחת על תכליתה של הצעה זו, והיא — להגיש לממשלה את מיטב העזרה בכל מה שתוכל לפעול למניעת הזוועה. אך עם כל האהדה שאנו רוחשים לאנשי ממשלת הוד-מלכותה, בטחני שתובן הדרת נפשם של אלה מבינינו השואלים את עצמם, אם אמנם נעשה כל מה שניתן להיעשות. הרי זוכרים אנו את גילויי-הדעת החגיגי שנמסר ב־17 בדצמבר מטעם האומית המאוחדות, ועלינו להשוות את חגיגותן הרבה של המלים שנאמרו אז, למעשה המועט מאוד שבא אחרי אותן המלים הגדולות. מובן שהקשיים כבירים הם. וראי שעלינו להביע את מלוא האהדה לאנשי הממשלה על מילוי תפקידים קשים בשעה זו, אך בדברי הבקורת שאנו משמיעים כלפי הממשלה, אנו מצוים להגיד לה לא רק שאנו סומכים עליה. דברי-הבקורת שאנו משמיעים, צריכים גם להמריצה להחיש את קצב פעולתה. ככל האפשר. השהיות הללו בו בזמן שנמשכים מעשי זוועה אלה, הן שמעוררות בנו ספקות, אם אמנם אין אפשרות להגביר את קצב הפעולה.

... אנו מגיעים לשאלה: האומנם אפשר לעשות משהו? קיבלנו עידוד רב מהבטחת המיניסטר לעניני מושבות ביום 3 בפברואר בדבר העלאת יהודים, ילדים ומבוגרים, לארץ-ישראל. חברי בית-הלורדים יזכרו ודאי שהמיניסטר אמר אז, כי בולגריה הסכימה להרשות לצאת מגבולותיה, וארץ-ישראל הסכימה להכניס 4000 ילדים יהודים ו־500 מלוויים בוגרים, וכי יורשו להיכנס לארץ גם 500 ילדים יהודים מהונגריה ורומניה. כן אמר אז כי 270 ילדים יהודים כבר נמצאים בדרכם לארץ, וכי בעוד זמן-מה יורשו לעלות לארץ-ישראל עד למכסימום של 29,000, כי מספר זה של רשיונות-עליה נותר ממכסות-העליה של ארבע השנים האחרונות. דברים אלה שמענו ב־3 בפברואר. ב־26 בפברואר נאלץ המיניסטר להגיד לנו, שטרם התקדמו הענינים אף במקצת. אמנם ידענו את המחסור הרב בספינות, ואנו מתארים לעצמנו שאי-אפשר למנוע עיכובים כאלה. אך שלושה שבועות תקופה ארוכה היא, ותאבים אנו, לפחות, לשמיע היום מה נעשה מאז.

בראש וראשונה הייתי מציע שיש למלא בכל ההקדם את ההבטחה שניתנה אז על-ידי מיניסטר-המושבות שלנו. שנית: עלינו לחדש את הסדר של מתן ויוות לארצנו. הרי היינו יכולים, לפחות, להסכים לכניסת כל אלה שיצליחו להגיע אלינו — בהכרח, לא רבים יהיו אנשים אלה — וביחוד לכניסתם של אנשים שבעליהם, נשותיהם או בניהם כבר נמצאים באנגליה, ובראש-זראשונה אלה שבניהם

כבר משרתים בכוחותינו המזוינים. החשש שאנשים אלה עלולים להיות מסוכנים * הוא רפה כל-כך, שאנו יכולים להתעלם ממנו. ואף על-פי כן היו מקרים שנידחו בקשותיהם של אנשים מסוג זה בדבר קבלת רשות-כניסה לאנגליה. נודע לי על כמה מקרים שהיתה בהם משום קשיחות-לב רבה. לזוג יהודי אחד שברח לספרד ונעצר שם יש ארבעה בנים המשרתים בכוחותינו המזוינים. בנים אלה יכלו לכלכלם ורצו בכל לבם לעשות כן. והנה סירבו שלטונותינו לתת להם ויזות, אף-על-פי שהארגון למתן עזרה לפליטים תמך בבקשה זו במלוא המידה. ישנם כמה מקרים דומים לזה, בעוד שיותר מבן אחד או אה של הפליט משרת בכוחות הבריטיים. כן קרה הדבר, שאחד הקצינים הגבוהים בכוחות הצרפתיים הלוחמים ביקש ויזה לבריטניה בשביל משפחה יהודיה שהצליחה לברוח מצרפת לפורטוגל. הוויזות ניתנו לשני הבנים, כדי שיוכלו להתגייס לשירות בכוחות הצרפתיים, אך הבקשה למתן ויזה להורים נדחתה. אף-על-פי שהקצינים הצרפתיים תמכו בענין זה במיטב רצונם.

יש להטיל ספק בכלל, אם אפשר לעשות במסיבות הנוכחיות יותר ממעט, כל זמן ששלטונות הארץ הזאת נותנים ויזות במקרים אינדיווידואליים בלבד. אני מציע איפוא שהקונסולים הבריטיים בספרד, פורטוגל, ואולי גם בתורכיה, יקבלו סמכויות להענקת ויזות לפי שיקול-דעתם. חשוב כי נפתח את שערינו אנו, לפני כל מי שיגיע אלינו, בין ששערי המנוסה של גרמניה פתוחים ובין שאינם פתוחים. אם התוצאה תהא אפסית, לא נהיה, לפחות, אנו האשמים בכך. עלינו לבטוח בשיקול-דעתם של הקונסולים שלנו בארצות הנויטרליות, שרק אנשים הראויים לאמון יורשו להגיע לחופינו. חשוב מאוד, כי נעזור לארצות הנויטרליות האמורות, מאחר שיש עתה זרם בלתי-פוסק של פליטים מצרפת לספרד ולשווייץ. מובן, שארצות אלה, שכבר יש בהן מחסור בצרכי-מזון, לא תוכלנה לקלוט אלא מספר מועט של פליטים. אולם, אם נפתח את השערים מן הצד השני ונוציא לבריטניה ולמקומות אחרים את הפליטים שיצליחו להגיע לספרד ולפורטוגל, לשווייץ וגם לתורכיה, תגדל מאוד האפשרות שלא ייסתמו צינורות-ההצלה אלה.

לפי מה שאני מבין, נחסמו הכבישים העיקריים ומסילות-הברזל הראשיות משטחי האויב, אך שבילי הרי הפירינאים טרם נחסמו. לכן נמשך בהם זרם הפליטים. השלטונות הספרדיים יודעים זאת, אך אולי אין הם רוצים להפסיק זרם זה. אולם, קשה להניח שדברים אלה ימשכו ימים רבים, אם לא נסכים לפתיחת שערי ההצלה בקצה השני, כדי שלפחות חלק מבין אלה שיצליחו להמלט לארצות הנויטרליות, יוכלו אחרי-כן להגיע לארצנו אנו, או לארצות האימפריה הבריטית או לשטחי מדינות הברית, במידה שתסכמנה לכך. כן מצווים אנו להמריץ את המדינות

הנויטראליות באירופה שתקלוטנה פליטים נוספים, תוך מתן ערובה מצד האומות המאוחדות כי לאחר הנצחון יוסר מעליהן, לפי יחס מספרי, עומס החוקת הפליטים. תמורת שיתוף-הפעולה עלינו להעניק לארצות נויטראליות אלה הקלות שונות בקבלת צרכי מזון, הלבשה ונפט, וכן להושיט להן עזרה במישרין, בכסף. האם האניות ההוצות את האוקינוס האטלנטי מאמריקה, טעונות צבא, צרכי מזון, תחמושת ועוד, אינן יכולות, בשובן, להעביר פליטים לנמלים בריטיים ביבשת אמריקה או לנמלי ארצות-הברית, אם ממשלתן תסכים לכך ?

כאן הייתי רוצה לציין עוד דבר אחד, אף-על-פי שאיני יכול להביע כאן את התביעה באותה מידה של אמונה. אולי יש מקום להביא לפני ממשלת גרמניה באמצעות אחת המדינות הנויטרליות, הצעה בדבר קבלת מספר מסויים של יהודים בשטחי האימפריה הבריטית ובשטחי מדינות הברית, במידה שאלה תסכמנה לכך. יש להניח שההצעה תידחה, ודחיה זו היתה מבליטה עוד יותר את אשמתו של היטלר. אמנם, אם ההצעה תתקבל, יתעוררו קשיים רבים בנוגע להעברת הפליטים לנמלים, אולם הגרמנים יצטרכו להתגבר עליהם. אפשר היה להשיג לתכלית זו את עזרתן של שבדיה ושל ארצות נויטראליות אחרות. דבר זה לא היה משחרר את הממשלה הגרמנית מכל בעיית הזנה, מאחר שהיטלר אינו מספק עוד כל מזון ליהודים. כמה מאתנו שואלים את עצמם, באיזו מידה חשבה ממשלתנו על האפשרות של קבלת פליטים, וביחוד ילדים, באירלנד, ואם אמנם התנהלו דיונים כלשהם על כך עם ארץ זו.

אני מוחה ביחוד נגד ההשהיות. לפני 3 חדשים נמסר גילוי-הדעת החגיגי מטעם האומות המאוחדות, ועתה שוב ישנה הצעה לעריכת ועידה באוטאבה. פירושו של דבר, עיכובים רבים נוספים. חמשה שבועות עברו מיום 17 בדצמבר, עד שהממשלה הבריטית פנתה אל ממשלת ארצות-הברית, ואחרי-כן שוב עברו ששה שבועות עד שבאה תשובתה של וואשינגטון על כינוס באי-כוח הממשלות לחקירה ראשונה. היהודים נטבחים בשיעור עשרות אלפים ליום, וכאן ישנה הצעה לעריכת חקירה מוקדמת, לשם מסירת הענין לוועד בין-ממשלתי לפליטים שיוקם. רבותי, עלינו לדרוש לפחות לא חקירות, כי אם החלטה. אנו יודעים, שאין אנו יכולים לעשות אלא מעט מאוד לעומת הצרכים הדחופים, אך אין אנו יכולים לשקוט כל זמן שאין אנו עושים אף את המעט שאפשר לעשותו. — — — אחריות כבירה רובצת עלינו. אנו עומדים לפני כס המשפט של ההיסטוריה, של האנושות ושל האלוהים.

מו

הועד המאוחד של כל הארגונים הגדולים היהודים בארצות-הברית המציא ביום 14 באפריל 1943 לידי מארגני הועדה בברמודה תזכיר מיוחד ובו תכנית מפורטת על הדרכים והאפשרויות להצלת היהדות בארצות אירופה הכבושה:

דבר ההשמדה ההמונית, השיטתית, של יהודים בארצות הכיבוש הנאצי, כתכנית מתגשמת מטעם המדינה הגרמנית, נודע עוד בספטמבר 1942. את אמיתות הידיעה קבעו סוכנים קונסולאריים של האומות המאוחדות, שערכו את חקירותיהם בארצות נויטראליות.

בסוף שנת 1942 נאמד, שיותר משני מיליונים יהודים כבר נהרגו. את מלאכת ההשמדה עושים הנאצים על-ידי גירושים בשיירות בקרונות רכבת, שבהם מתים הקרבנות ממחנק או מרעב; במרכזי השמדה: בתאי-גז; בעשן ממת של מכרות גפרית; במכונות-גזז של הכוחות המזוינים; במשרפות המוניות; בשחי-טות המוניות על-ידי אש מכונות-יריה; על-ידי הרעבה שיטתית.

לפני חמשה חדשים נתעוררו האומות המאוחדות לקריאת האנושות שנז-דעוזה ולקולם של מנהיגיה דגולים ושל מדינאים אנשי חזון — ופירסמו הכרות גינוי למוימת ההשמדה הנאצית והתחייבות לנקוט צעדים מעשיים נגדה. חדשים עברו מיום פרסום ההכרזה ולשום מעשה לא הגענו.

אבל ההרג נמשך לאין הפוגות. משנתברר למנהיגות הנאצית כשלונה של המלחמה הטוטאלית, ונכזבה תקוותה לכיבוש העולם, הרי היא מפיגה את זעמה על כך ברצחה את כל היהודים המפורפרים בידיה, מחוסרי ישע. מלבד היהודים שכבר הובלו לטבח, מאיימת עתה תרבה-השמד על כל היהודים שעוד שרדו באירופה הנאצית. אהדתנו העמוקה נתונה לכל העמים הטובלים מידה הקשה של מלחמה טוטאלית, וביחוד לכל אותם העמים הנאבקים תחת עול הדיכוי הנאצי. אבל מחובתנו להדגיש ולהבליט, שמכל העמים שסבלו וסובלים תחת ידם המשעבדת של התוקפנים הנאצים, הועידה גרמניה הנאצית את העם היהודי בלבד להשמדה גמורה.

הידיעות המגיעות יום-יום על שחיטות המוניות, מצטברות והולכות בכל פרטיהן, המדככים לב אדם. הידיעות הללו זיעזעו את העם היהודי עד עומק נפשו. האנשים חסרי הישע, הנתונים בשבי, המחכים לצו המר לעבור לגיטו או למחנה-ריכוז, ששם אורב להם המוות, מושלכים לתהומות-היאוש, למחשבה, שהאנושות האכזרית אינה רואה אותם אלא כפסולת-אדם, ואיש אינו תובע עלבונם ואינו רוצה בהם, בעוד שאחיהם, קרוביהם קצרה ידם להושיע להם מרחוק, ואין אף קרן-אור אחת של תקווה בשום מקום.

חישוף מעשיהם הנוראים של המנהיגים הנאצים ואיום הגמול והשילם לאחר המלחמה לא הטו אותם ממוימתם להשמיד את כל היהודים. גינויו של העולם

התרבותי לא שם קץ לטראגדיה. היא גדלה והולכת. האומות המאוחדות אי אפשר להן עוד לעצום עיניהן מראות את המצב המזועזע הזה.

עד כמה שידוע לא נקטו האומות המאוחדות שום פעולה מכרעת לשם הצלת לקוחים למוות במידה שהדבר אפשרי. הפעולה הממשלתית מפגרת בהרבה מאחרי דעת-הקהל. ההתמרמרות הנפשית של ציבורים גדולים באמריקה, של מנהיגיהם הדתיים ומנהיגי הפועלים, הגיעה לשיאה בקריאה לפעולה אל האומות המאוחדות, שהושמעה באסיפת-עם גדולה בניו-יורק באחד במארס 1943.

באותה אסיפה הוצעה תכנית-הצלה מפורטת, ואושרה והובאה לפני ממשלת ארצות-הברית. הדברים וההחלטות שאושרו באסיפת-העם של האחד במרס קיבלו סעדם בהפגנות דומות לזו, שנערכו אחר-כך בערים אחרות. העתונות האמריקנית והסדרות דתיות באמריקה הצטרפו לתביעת פעולה מצד הממשלה. וגם במקומות אחרים על פני כל העולם הדימוקראטי קורא הציבור למעשים של ממש.

אותן ההפגנות הפומביות, שנתנו ביטוי להתעוררות האנושית העמוקה כלפי טראגדיה זו, הן שהביאו, במידה ידועה, להתכנסותה של ועידת פרמודה. אנו אומרים, איפוא, שמחובת האומות המאוחדות ליתן דעתן על תכנית שיטתית של פעולה מוחלטת, אשר תשאף לשחרורם של מספר יהודים ניכר מארצות הנאצים, להקמת מקלטים לפליטים אלה במדינות-הברית ובמדינות נויטראליות ולכלכלתם של אלה הנאלצים להשאר כלואים בארצות הכיבוש הנאצי, — בערובות מסויימות, שהמוזנות יגיעו לידיהם.

הרינו מביאים, איפוא, בפני הוועידה במלוא הכבוד את ההצעות הללו, שיהא בהן לפי מיטב אמונתנו כדי תרומה לאותה תכנית :

1. האומות המאוחדות תפנינה, — באמצעותו של הוואתיקאן או של ממשלות נויטרליות, כגון שווייץ, ספרד, שבדיה, תורכיה או ארגנטינה, — אל ממשלת גרמניה ולממשלות המדינות שהיא שולטת עליהן או משפיעה עליהן בחלקה, לשם קבלת הסכמתן של הממשלות האויבות לשחרר את קרבנותיה היהודים ולהרשות להם לצאת למקומות-מקלט אשר יוקמו בשבילים.

2. האומות המאוחדות יעשו צעדים, ללא דיחוי, לקבוע ולהקים מספר של מקומות-מקלט בארצות של בעלות-הברית ובארצות נויטראליות, לאכסן שם את קרבנותיו של היטלר במספר ניכר. מקומות אלו ישמשו מקלט ליהודים, בין אם שחרורם יסודר על-ידי פעולות האומות המאוחדות, ובין שימצאו להם דרך אל החופש במאמצייהם הם.

3. את הפרוצדורה השוררת כיום בהפעלת חוקי-ההגירה בארצות-הברית של אמריקה, המשמשת עתה גורם מעכב ובולם של ההגירה החוקית, יש להעביר תחת שבט-הביקורת ולהתאימה לתנאי המלחמה, כדי שפליטים משטחי הכיבוש הנאצי יוכלו למצוא שם מקלט במסגרת המיכסה החוקית.

4. אנגליה נדרשת להכניס פליטים המתמלטים משטחי הכיבוש הנאצי במספר מתקבל על הדעת — תוך כדי שמירת האינטרסים שלה מבחינת הבטחון הלאומי — ולדאוג לאכסונם ופרנסתם במשך ימי המלחמה.
5. יש לברר בלי דיחוי את אפשרויות הקליטה בשטחים בריטיים שונים גם באפריקה וגם באיי הים הקאריביאי. בשטחים אלה כבר ניתן מקלט לאלפי פליטים, ויש מקום לאלפים נוספים — אם לא להשתקע, לפחות לגור שם במשך ימי המלחמה.
6. האומות המאוחדות תדרושנה מאת הריפובליקות של דרום-אמריקה לשנות את תקנותיהן האדמיניסטרטיביות, השוללות עכשיו למעשה כל הגירה חוקית, או עושות אותה קשה עד כדי למנוע אותה כליל, ולהמציא מקום-מקלט לפליטים במספר ניכר.
7. יש לשדל את אנגליה כי תתגבר על הישובים שמלפני המלחמה ותפתח את שערי ארץ-ישראל לעליה יהודית, ותקבל את הצעת הישוב היהודי בארץ, המכריז על נכונותו לפתוח איש את פתח ביתו לפליט המתמלט.
8. על האומות המאוחדות להמציא ערובות כספיות לכל אותן המדינות הנויטראליות שכבר נתנו בארצותיהן מפלט זמני ליהודים הבאים משטחי הכיבוש הנאצי, לספק להן אמצעים לפרנסת הפליטים, ולערוב להן שהפליטים לא יפלו עליהם למעמסה ציבורית, ובסופו של דבר, ובהקדם האפשרי יוצאו מארצותיהן למקומות התישבות של קבע.
9. כדי לחסל את הבעיה של חוסר תעודות-זהות, שרבים מן הפליטים מחוסרי הנתונים סובלים ממנו, וכדי להמציא להם חסות ופטרוניות מדיניות יש לעשות הסדר בדומה להסדר שהיה בימי חברי-הלאומים, אשר על פיו יקבלו הפליטים מחוסרי הנתונים תעודות, מעין דרכיות „נאצסן“ בשעתן.
10. ככיון שהמשטר הנאצי זומם לשים קץ לקרבנותיו עלידי הרעבה כללית, ינקטו האומות המאוחדות, ללא דיחוי, צעדים מתאימים, לשם ארגון פעולה להזנת קרבנות הדיכוי הנאצי, שאין בידם להיחלץ מתחת ידו של שלטון ה„ציר“.
11. אנו מציעים, שהאומות המאוחדות תתחייבנה להמציא את הערובות הכספיות, שתהיינה דרושות להגשמת תכנית-ההצלה המפורטת.
12. האומות המאוחדות נדרשות לכונן סוכנות בינממשלתית, אשר תקבל את מלוא הסמכות והכוח להפעיל את תכנית-ההצלה המפורטת למעלה.
- בשם האנושות והאידיאלים, אשר להם נלחמים הכוחות המזוינים של האומות המאוחדות, אנו מביאים במלוא הכבוד את קריאתנו זו לפניכם, בתקווה שפעולה ממשית תיעשה ללא דיחוי.
- ועד-החירום המאוחד לעניני יהודים שבאירופה.

מז

ביום 19 באפריל 1943 נפתחה בברמודה הועידה המיוזמת
חדת לעזרת הפליטים, קרבנות הנאציות, והפתיחה הרשמית
של נציגי מעצמות הברית האנגלו-סאכסיות עוררה מיד את
האכזבה המרה ביותר בלב כל מי שקיוה ליזמה ממשית
מצד מארגני ועידה זו:

ר' צ'ארד לאו, ראש המשלחת הבריטית, אמר בין השאר בנאומו

הפתיחה:

... זוהי בעיה עולמית, שפתרונה גם הוא צריך להיות עולמי. נראה לנו,
כי בענין זה אפשר יהיה לטפל בהצלחה ממשית, באיזו מידה שהיא, רק מתוך מאמץ
משותף של האומות המאוחדות. בתנאים שכיום עתיד כל פתרון להיות מוגבל,
אך אין טוב מלבקש ראשית-כל את שיתופן של ארצות הברית... במקום שאפשר
יהיה לשתף בשאלה זו מדינות אחרות, נוכל אולי לעבד באופן אקטיבי בסיס מסויים
לדיון בינלאומי רחב יותר, מתוך כוונה לארגון ולפעולה בינלאומיים רחבים יותר.
בהדשים האחרונים הורע המצב במידה המורה. אין ספק כי הנמשלה
הגרמנית פתחה במדיניות מכוונת להשמדת המיעוטים, הפוליטיים, הדתיים והגזעיים,
שלדעת הנאצים הם עומדים לשטן לשאיפותיהם הנפשעות. הפתרון היחיד לבעיה
איזמה זו הוא הנצחון בכוח הנשק שלנו. עלינו לשים לב ביותר, שרגשות ההומניות
והרחמים שבלבנו לא יפתו אותנו לדרכי-פעולה העלולות, במקרה הטוב ביותר,
לדחות את יום-השחרור, ובמקרה הרע ביותר — לעשות את השחרור בלתי-אפשרי
כלל. זהו הגורם המכריע במצב של היום, וראוי לנו שלא לשכוח אותו. ובכל-זאת
יש לחקור את כל האמצעים הניתנים להגשמה באמת והעולים בד בבד עם המשכחה
התכליתית של המלחמה, כדי שנדע מה אפשר להציל, ונעזור לאלה שאפשר להצילם
בעזרתנו. מחזקה רואת עכשיו עיני העולם, והעם האמריקני, וכן הבריטי
לא יהיו נאמנים לעצמם אם יראו מחזה זה בשויון-נפש, ואם לא יעשו כל מאמץ
שהוא בגדר אפשרות אנושית, כדי להקל את חומרת המצב.

דוד ס, ראש המשלחת האמריקנית:

... רק הנצחון המלא והסופי יפתור את בעית הפליטים פתרון בטוח וסופי.
ההיסטוריה זוכרת מקרים רבים של הגירות-פליטים מחמת דיכוי ועריצות, אך אין
למצוא מקרה איום מזה של גרמניה הנאצית. הדבר היחיד הבטוח הוא, שהבעיה
גדולה ביותר, משתוכלנה שתי הממשלות המיוצגות כאן לפתור אותה. יש לבקש
את שיתופן של הממשלות האחרות. תפקידנו יהיה לציין דרך ולהציע הצעות
מסוימות שהן בגדר האפשרות בתנאי המלחמה. ברצוני לומר, כי אנו מכירים
הכרה מלאה במעמסה שנטלה עליה ממשלת בריטניה בתנאים הקשים ביותר,
במאמציה להקל את גורלם של האנשים החפים מפשע, שהיו קרוב לתורה האכזרית
של גרמניה הנאצית. אנו מעריכים יפה את הדברים שכבר עשתה המעצמה הדימו-

קראטית הגדולה הזאת, וזוכרים היטב כי מה שנעשה נעשה בתקופה שבה עמדה הקיסרות הבריטית בפני ברירה של נצחון גמור או כליון גמור. —
 האידיאולוגיה הנאצית הביאה את גרמניה לידי מדיניות מכוונת של דיכוי והשמדה, שתוצאותיה פושטות הרחק מעבר לשטחים הכפופים עכשיו לאכזריותה. וכך נוצר הצורך להושיט את כל העזרה האפשרית לעמים חסרי ישע; בתנאים אלה ומתוך כוונה זו מתכנסת הועידה. העובדה הראשונה, שעלינו לזכרה היא, שאנו עומדים עכשיו בתוך-תוכה של מלחמה מרה. מאליו מובן, שהנצחון הסופי הגמור יפתור את בעיית הפליטים פתרון סופי וגמור..

לפי טוכנות „רויטר“ מיום 11 באפריל 1943.

מח

ביום 29 אפריל 1943, אחרי מספר ישיבות סגורות במשך עשרה ימים, נסגרה הועידה בברמודה, ועם סגירתה נתפרסמה הודעה רשמית זו:

✓ צורת כיוון

המשלחות של ארצות-הברית באמריקה ושל הממלכה המאוחדת בתנו ובדוק את בעיית הפליטים מכל צדדיה וכן גם מצבם של אלה העלולים להיות פליטים, הנמצאים בין המלחציים של מעצמות ה„ציר“, ללא סיכויים דחופים להמלט משם. המשלחות נתנו את דעתן על כל ענין וענין. כל אפשרות, אף הרחוקה מפתרון הבעייה — נחקרה בתשומת-לב ונדונה בכובד-ראש. עוד מראשית הועידה ברור היה כי כל הצעה והמלצה שיש ביד המשלחות להגיש לממשלותיהן יש הכרח לבחון אותן, אם המלצה זו או אחרת לא יהיה בה משום פגיעה והתערבות במאמץ-המלחמה של האומות המאוחדות או גם משום עיכוב והשהייה למאמץ זה. וכן היה צורך במבחן אחר: אם ההצעות וההמלצות הנעשות יכולות ומסוגלות להיות מוגשמות בתנאי המלחמה. מטעם זה ראו צירי הועידה הכרח לעצמם לדחות לגמרי הצעות מסוימות, שאינן מסוגלות לעמוד במבחן כפול זה. המשלחות הצליחו להגיע לידי הסכם במספר המלצות ממשיות, שתוגשנה תוך שיתוף והסכם מלא לממשלותינו. ועם כל הרגשתנו שהמלצות אלו יצליחו לעמוד במבחן הכפול הנ"ל ויביאו בעקבותיהן עזרה וסיוע חשוב למספר פליטים מכל הגזעים והעמים, יש הכרח שיישארו כולן בסוד, לפי שההמלצות נוגעות גם לממשלות אחרות שלא השתתפו בוועידת ברמודה, ונוסף על כך הן כוללות ענינים צבאיים. אף-על-פי-כן מותר להגיד, שבמרוצת הדיון וההתייעצות נתברר כי בעיית הפליטים הגיעה למשבר ולכשולן מחמת שאלות-היסוד שבה, שהן ענין ספינות ואספקת מזונות, אולם גם הן נחקרו חקירה מלאה וממצה. המשלחות הגיעו לידי הסכם גם על ההמלצות בנוגע לצורת הארגון הבינ-ממשלתי, שלפי דעתן אין הוא מצויד במיטב הסגולות לטפל בבעייה זו בעתיד. ארגון זה היה גמיש ובלתי-מוצק ביותר, משאפשר יהיה להרשות לו

לעיין ולדון בלי משפט־קדום על גורמים חדשים העשויים להתעורר לפניו בכל אחד משטחי הפעולה הבאים בחשבון. המשלחות הצליחו להגיע לידי הסכם ולהציע הצעות משותפות ומוסכמות לשתי ממשלותיהן לשם עיון ודין.

לפי „ספר־השנה של העתונאים“, תש״ד.

מט

האכזבה הכללית שגרמה ועידת ברמודה מצאה את ביטויה בויכוח בבית־הנבחרים הבריטי, ביום 19 במאי 1943 ; מתוך נאומיהם של נציגי הממשלה הבריטית התבלטה כל שיטת ההתחמקות וההשהיה במלואה ; ואילו בנאומיהם של כמה מחברי בית־הנבחרים, וביחוד בנאומה של הצירה רתבון, הודגשה החרדה המלאה לחוסר כל מעשה־הצלה :

סגן מיניסטר־הפנים פיק (חבר המשלחת הבריטית לוועידת ברמודה) :

זה שנים שממשלת ה. מ. מקדישה תשומת־לב לבעיית הפליטים מתוך דאגה עמוקה. לפני המלחמה, עד 1938, היתה זו בעיקר בעייה יהודית מצומצמת בתחומי הרייך. אחרי 1938 נתוספו היציאות הגדולות מצ'כוסלובקיה ופולין. באותה שנה נתכנסה ועידה באוויאן על פי יומתו של הנשיא רוזוולט ושם הוקם הוועד הבינ־ממשלתי, תחילה בנשיאותו של מר מיירון טיילור ואחר־כך בנשיאותו של הלורד ווינסטרטון. ועד זה תוכן לפעולה לפי המסיבות שהיו בשעת היסודו. אולם תחום סמכותו היה מצומצם וחל רק על פליטים הבאים מגרמניה, אוסטריה וארץ הסודטים, ופעולתו התנהלה על פי ההנחה שפרנסת הפליטים והעברתם לא יהיו על חשבון הממשלות חברות הוועד. והיה טבעי הדבר, שמאמציו יבואו לקצם עם פרוץ המלחמה. כאן עלי להביע תודה למנהל הפעולה של הוועד, סיר הרברט אַמרסון, ששימש גם נציב עליון לעניני פליטים מטעם חבר־הלאומים. הוא לא ידע ליאות במאמציו למען הפליטים. הוא בקי מאין כמוהו בכל הבעייה הזאת, ותזכיריו שהמציא לנו לברמודה, היו בעלי ערך עצום.

אמסור תחילה סקירה על בעיית הפליטים בכללותה, ואחר־כך אביא דיך

וחשבון על ועידת ברמודה ועל עמדת הממשלה כלפיה.

הבעייה מקיפה היום את העולם כולו. אין איש יכול לקבוע את מספר הפליטים בפועל ובכוח, בעקב התוקפנות של גרמניה, יאפאן ואיטליה. מתשובתו של ראש הממשלה (מיום 7 באפריל 1943) אפשר לקבל תמונה מתרומתה של הקיסרות הבריטית לפתרון הבעייה. הוודו קלטה רבבות פליטים. ארץ־ישראל קלטה מאז 1919 300.000 איש, עולים יהודים. מספר ניכר קלטה אפריקה המזרחית. פרס קלטה אשתקד 40.000 פליטים פולנים, נטל שרביץ כולו עלינו, ובאירופה יש כיום

120 מיליון איש, שברובם הגדול היו מוכנים להימלט מכף האויב אילו היה הדבר לאל ידם.

אין אני צריך להאריך דברים על הבארבאריות של המשטר הנאצי. בפולין בלבד באו פורענות אכזרית או מוות על שמונה מיליונים נפש. מצב דומה לזה שורר בשאר ארצות הכיבוש. אולם עלינו להכיר בעובדה, שרובם הגדול של כל אלה הם לעת־עתה מחוץ לתחום האפשרות של הצלה. הם כלואים במקומותיהם. ועל הגבולות שומרים זקיפי גסטאפו מזויינים. דרכי המנוסה הן מעטות ומסוכנות. כידוע לכם יש עתה במזרח־התיכון פליטים יוונים ויוגוסלאבים במספר ניכר. פליטים אחרים מגיעים לארצות שונות באירופה. מספרם הכולל זעיר ודל לעומת היקף הבעייה.

עלינו להודות, שברגע זה אין ביד האומות המאוחדות כמעט ולא כלום לעשות לעורת ההמונים העצומים, הנאנקים תחת ידו של היטלר. הוא אינו מסכים להוציאם מרשותו. ההשמדה מתנהלת בקצב כזה, ששום פעולת הצלה, ויהיו שיעוריה גדולים ככל אשר יהיו, אין ביכלתה להשיג את עוצם הבעייה. החשת הנצחון בשבוע אחד, בחודש אחד, תושיע לאנשים יותר מכל סטייה מן המאמץ המלחמתי לשם פעולות עזרה, ואפילו אפשר להגשימן.

על פי רעיונו של מר וויקטור גולאנץ הציע הארכיבישוף מקנטרבורי בינם 23 במארס שנפנה ישר אל הממשלה הגרמנית. כל הסימנים מוכיחים, שפנייה כזו לא תיתקל בלתי אם בסירוב. (אחד הצירים: נסו!). אל־נכון תזכרו, שב־3 בפברואר הודיע מיניסטר־המושבות על הסדר שלפיו יובאו מדרום־מזרח אירופה לארץ־ישראל ארבעת אלפים ילדים יהודים בלוויית מבוגרים במספר מה. והנה אף במעשה הומאניטארי זה קמו קשיים ועיכובים, שלא באשמתנו, אשר מנעו עד כה את הגשמת התכנית. ואם שמים מכשולים על דרכה של תכנית־עזרה מצומצמת כזאת שבביל ילדי ישראל מדרום־מזרח אירופה. מה תקווה אפשר לתלות בהצעה גדולה הרבה יותר, המופנית לגרמניה ומכוונת להצלת מבוגרים?

כל החלשה במאמץ המלחמה שלנו וכל השהייה בהעסקת הספנות, לשם נסיון של הצלת פליטים, אין בהן אלא כדי לדחות את יום הנצחון, וסופן שייגרם סבל גדול עוד יותר לעמים המשועבדים באירופה.

לעומת זה הושמעו ברבים כמה הצעות פאנטסטיות. הוצע, למשל, שנשתדל להחליף שבויי־מלחמה ועצורים אזרחיים שבידנו בפליטים־שבכוח הנמצאים עתה תחת שלטון ה"ציר". אינני חושב שצבאותינו ירחשו לנו תודה, אם נאמר להחזיר לידי האויב את 150.000 השבויים שלקחנו זה עתה באפריקה הצפונית. אשר לעצורים אזרחיים — חלק מהם כבר הוחזר. מהנשארים אתנו יש חלק שהחזרתו לידי האויב היא בה משום אכזריות גסה, ואילו לגבי כמה מאות עצורים אחרים ישנם הישובים כבדי משקל ביותר מבחינת הבטחון נגד החזרתם לגרמניה.

הבישוף מצי'צ'סטר פרסם אתמול מכתב ב"טיימס", ובו הוא אומר: „ברור, שאילו החליטו ממשלות בריטניה ואמריקה להגיע לתכנית-הצלה שתהא הולמת את עוצם הצרכים, היתה ידן משיגה". הוא אינו טורח להורות לנו מה היא התכנית שהוא מציע. לנו יש תכנית-הצלה, והיא הנצחון, אבל סבורני, שלא לתכנית זו מתכוון הבישוף. הוא כותב, שעברו חמשה חדשים מאז הצהרת ה-17 בדצמבר ואין פעולה. חכינו חמשה חדשים והוא, הבישוף, לא הביא שום הצעה. ביום השלישי לוועידת ברמודה הודרו הקולונל קאזאלאט לפרסם מכתב, שאם הועידה לא תפתח מיד בפעולות-הצלה רחבות-מידה תתעורר תרעומת מרה ברחבי הקהל. דומני, שהוא לא הבין את מגמת הועידה. וועידות אינן מקבלות החלטות להגשמה. מגמת הועידה היתה להתיעץ, לנתח עובדות, לבחון שיטות-עזרה ולנסח מסקנות להמלצות מוסכמות של ממשלות אמריקה ובריטניה כהקדמה לשיתוף-פעולה ביני-לאומי יותר רחב.

שתי המשלחות לוועידת ברמודה, הבריטית והאמריקנית, ניגשו לבעיה מסובכת וקשה זו מתוך ריאליזם, ועם זה בכמה הצעות קונסטרוקטיביות. דין-רוחשבוך מוסכם זה כרוך בעניינים צבאיים ובכמה בהינות אחרות המחייבות את שמירת הדברים בסוד גמור. אבל אפשר לפרסם כמה מן ההנחות, שלפיהן עבדה הועידה: (א) אין לראות את בעיית הפליטים כמצמצמת בתחומי סוג אנשים בעלי מוצא גועי או דת מסויימים; (ב) עלידי שיתוף-פעולה בינלאומי יש להשתדל ולכוון מקלט זמני לפליטים בקרבת המקום שבו הם נמצאים כיום; (ג) יש לדון על תכניות לפרנס את הפליטים שבארצות נויטראליות באירופה, שאי-אפשר להוציאם משם; (ד) יש לברר את אפשרויות המקלטים הזמניים יחד עם בעיות הספנות והאספקה, לאור ההנחה, שכתום המלחמה יוחזרו הפליטים לארצותיהם; (וה) בחינת השיטות לארגון פעולה מרוכזת והתקנת המנגנון המבצע הדרוש.

מתוך הנחה, שהנצחון במלחמה הוא השירות הטוב ביותר שיש ביד שתי הממשלות ליתן לפליטים, החליטה הועידה, שיהא זה שירות רע לא רק לברית אלא גם לפליטים עצמם להפנות אניות משירות המלחמה לשם הובלת פליטים. אולם ישנן אפשרויות אחרות, שאם כי איני יכול למסור לכם על טיבן בפרוטרוט, יש בידי להבטיח לכם, שמעיינים בהן במגמה ממשית להגיע לתוצאות מעשיות. אולם יש בידנו לטפל במתן עזרה לפליטים, שכבר הגיעו אל שטחי הברית או למדינות נויטראליות — וכבר טיפלנו בכך. עליכם להבין, שמדינות נויטראליות נתונות בענייני הפליטים ללחץ גם מצד מעצמות ה"ציר" ולא מצד הברית בלבד. חשוב, איפוא, שלא ייאמר כאן בויכוח שום דבר העשוי לגרום טרדות למדינות הנויטראליות הללו. במדינות הנויטראליות מצאו להם עד עתה מיקלט מחמשים עד ששים אלף נפש. חלק ניכר מהם בשווייץ, שכיום אין עוד כל אפשרות גיאוגרפית להעברת אנשים משם בלי לעבור שוב שטח הנתון לשלטון האויב. אשר

לשאר הארצות הרי עלול איש־הרחוב לעורר את השאלה: מה תועלת בהעברת פליטים מארצות נויטראליות למדינות יותר מרוחקות? מדוע — ישאל השואל — יש להעביר פליטים ממקום בטחונם הזמני למדינה כבריטניה, הנתונה עדיין להתקפות האויב, ואשר אפשרויות שיכונה מצומצמים ומרבית מזונותיה מובאים מן החוץ על־ידי גבורי הספנות המסחרית שלנו. סבורני, ששתי תשובות לשאלות אלה. ראשית, מעמסת המדינות הנויטראליות הללו תכבד עליהן מנשוא אם מספר הפליטים ילך ויגדל בלי חשך, ורצוי להוכיח להן שגם ארצות אחרות מוכנות לתת ידן להן. שנית, רבים מן הפליטים משתוקקים לסייע במאמץ המלחמה של הברית. מבחינת מגמתנו הסופית — זה הנצחון — לא יאה, איפוא, כל רע במתן זכות־בכורה להצלתם של אלה אשר יתנו ידם להשגת המטרה הסופית. בשלוש השנים 1940, 1941 ו־1942 הוכנסו לבריטניה 63,000 פליטים, מלבד הפליטים הבריטים מאיי התעלה, גיבראלטאר ומקומות אחרים. בחמשת החדשים האחרונים, — פרק הזמן, שעליו אומרים מבקרינו שלא עשינו שום דבר — נכנסו 4000 איש נוספים. פקידי הקונסוליות שלנו עבדו קשה מאוד, יומם ולילה, בענין זה ותודתנו מגיעה להם. וגדולה זכותה של בריטניה בחמשת החדשים האלה. איש מכס לא ידע להצביע על שום ארץ, שיכולה להתגאות במספר כזה בחמשה חדשים אלה.

כמה מלים בענין הוויזות. כאן רווחת הדעה, שוויזה או הבטחת ויזה לפליט לכשיגיע למדינה נויטראלית, כמוה כהבטחת מעבר בטוח לארצנו. טעות היא. ויזה אינה אלא עדות וראייה לקצין ההגירה, שבעליה רשאים להיכנס לארצנו. אולם ביחס לפליטים בוטלה במידה ניכרת הפרוצידורה הזאת של מתן ויזות, וההצעה להעמיד לרשות הפקידים הקונסולאריים מספר של ויזות, אשר יוכלו לחלקן לפי ראות עיניהם בלי לשאול את פי מיניסטרוי־הפנים — יותר משתרחיב את המסגרת תצמצמנה. נוסף לפליטים שבאו לארצנו בוויזות, הגיעו אלפים רבים של פליטים, ועוד מגיעים, בלי כל ויזה. אין כל מנגנון — וגם לא ייתכן שיהא כזה במסיבות של עכשיו — שלפיו נוכל להבטיח ויזות לאנשים הנתונים תחת יד האויב. הרי זה שנתחייב מראש לקבל בארצנו אנשים, שאין אנו יודעים מה טיבם ושאינן אנו יכולים לזהותם. ובעוד שאין כל ראייה שיהא בכך משום עזרה לפליט — גם לו נכנסנו בהתחייבויות כאלו — הרי יש חשש מבוסס, שהדבר עוד יזיק לו ויוסיף סכנות על דרכו בנסותו להימלט מכף האויב. נערכה סקירה מקפת ויסודית על מצב הפליטים שהגיעו ושעודם מגיעים לארצות נויטראליות. הוכר ההכרח למצוא להם מקומות אחרים במידת האפשר, והארצות שקלטו ומוסיפות לקלוט פליטים מתוך רוח־לב כזה, ראויות להבטחה, שלא תוכרחה לשאת לבדן וללא סיוע נטל זה, המחייב שיתוף־פעולה בינלאומי במידה המלאה ביותר. המלצות מדוייקות בשטח זה ניתנו על־ידי המשלחות בברמודה לממשלותיהן, ממשלת ה. מ. מסכימה, שהדרך הטובה ביותר לתיכון הצלתם וסידורם של פליטים שהצליחו להימלט

מגירוש ואולי גם ממות, היא, שיקום ועד בינממשלתי על בסיס רחב ביותר ושיועמדו לרשותו כל האמצעים האפשריים לפעולה.

הייתי יכול לומר יותר אילו התכנסנו בישיבה סגורה; אולם הקהל הרחב אינו רוצה בישיבות סגורות, וחוץ מזה היתה ניכרת התעניינות כללית בנושא זה בקרב הציבור הרחב, באופן שראינו הכרה לקיים את הישיבה בפומבי.

הגב' ראת בון:

דומה, שהמיניסטר השתדל לקבל את תודתנו בעד כל מה שהממשלה עשתה ואומרת לעשות. אכן תהיה זו הכרת טובה בעד מעשים טובים מעטים עד כדי אפס. אולם נאמר לנו, שהוחלט משהו בנוגע לארצות הניוטראליות. הייתי רוצה לדעת אם הארצות הללו מרוצות במה שהוצע להן. השאלה היא, אם הצעות הוועידה ישיגו את תכליתן — עידוד לניוטראלים שיוסיפו לקלוט פליטים. אני מדגישה את הדבר מכיון שבפתיחת הוועידה שמענו הרבה מפי הנציג האמריקני על אודות הריפאט-ריאציה. צריך להיות ברור: חלק מהפליטים יוכלו אולי לחזור כתום המלחמה לארצותיהם, אולם ישאר חלק שלא יוכל לחזור. המוכנות האומות המאוחדות לקחת עליהן את האחריות לשיקום מחדש? סבורה אני, שבתשובה לשאלה זו תלויה הצלחת שאיפתה של ועידת ברמודה. ברור, שארץ-ישראל היא הארץ הטבעית להתיישבות היהודים. אין אנו חושבים על יהודים בלבד, אם כי היהודים הם הנרדפים ביותר. אולם עלינו רובצת אחריות מיוחדת לגבי יהודים בגלל אחריותנו לארץ-ישראל, הארץ שאליה נושאים היהודים נפשם באופן טבעי.

במקרה הטוב ביותר לא יהיה הועד הבינממשלתי מהיר במידה מספקת בפעור לתו. ועיקר העיקרים בכל הענין הזה הוא דחיפות. ונקודה זו היא המשגעת אותנו. שנתנו את ימינו ולילותינו לבעייה זו. לא ראינו אצל הממשלה הרגשה של דחיפות. ולא אדבר על החדשים הארוכים של ההכנות לוועידת ברמודה. כל משך הזמן הזה, שכמה אלפים ילדים צריכים היו להגיע לארץ-ישראל, כפי שהובטח לנו, ואשר הלך לאיבוד. נאומי-הפתיחה בברמודה היו ספוגים מתחילתם ועד סופם תבוסות, קוצר-יד ויאוש. ולא היתה הרגשת דחיפות בברמודה.

היינו רוצים לדעת מה נעשה להחיש את מהלך הענינים האלה. זו המחשבה התופסת עכשיו את כל ישותי יומם ולילה. אנו יודעים את קשיי הספנות. אבל סכנות המעבר ביס-התיכון קטנות עכשיו, באופן זמני לפחות. משהיו לפני שבוע, לפני נצחוננו הגדול בטוניס. ומה יהא אם תתחיל פלישה לחלק שהוא של אירופה, מנין נקח אז אניות? ומשום כך אנו מיחסים חשיבות כל-כך גדולה למהירות. כיצד פועלת הממשלה במהירות בכל ענין הנחשב בעינייה בעל חשיבות ממדרגה ראשונה? היא אינה מסדרת ועידות בברמודה. למה יושב עכשיו ראש-הממשלה בוואשינגטון? האם לא משום שהבין, כי שעות ספורות של שיחה פנים אל פנים

כוחן יפה משל חילופי מכתבים במשך חדשים?

ובכן, בנוגע להצלחתם של מאות אלפים אלה — או אפילו רבבות או אפילו אלפים בלבד — כלום לא היה כדאי לשלוח עוד לפני זמן רב כמה אנשים אל המקום, שכל עסקם יהא בכך? והמקום הוא הארצות הנויטראליות וגם ארצותינו אנו הקרובות לשטחי האויב. כמה יכולים המיניסטרים שלנו לענייני פנים, חוץ ומושבות להקדיש מזמנם לבעיה זו, בהיותם שקועים עד לאזנים בהמון עניינים אחרים? הייתי רוצה לראות מיניסטרויון לענייני פליטים — כי גדולה הבעיה למדי. ואם הממשלה אינה יכולה לתת לנו מיניסטרויון, תתן לנו לפחות אדם אחד בעל חשיבות ממדרגה ראשונה, שיעשה לו בעייה זו לעניינו למשך יום עבודתו השלם.

המיניסטר פיק לעג כאן לרעיון, שיש להמציא צרור ויזות לקונסולים שלנו, באשר לא תהא בהן כל תועלת. אבל יש ויש בהן תועלת. ועידת ברמודה הודתה, שכל פעולה בארצות הנויטראליות תלויה באפשרויות להעביר את האנשים משם והלאה. כלום לא תגדל יכלתן של ארצות אלו להעביר אנשים הלאה, אם ביד נציגה של בריטניה יהא צרור של ויזות לארץ-ישראל או לאיזה מחנה בצפון-אפריקה אשר ברשותנו, והוא הדין בנציגייהן של אמריקה ושל שאר המדינות ידידותינו?

עתים יש לנו הרושם, שהלחץ מצד דעת-הקהל לא זו בלבד שלא היה לעזר, אלא אף הקשיח עוד יותר את לבו של מיניסטרי-הפנים. דומה, שהוא רוצה להראות את ידו החזקה, ולא לוותר אפילו על קוצו של יו"ד, ושעמדתו יותר משהיא מושפעת עליידי מהות-הענין משפיע עליה הסירוב לוותר כלשהו למבקרו.

ג

לאחר שעברה שנה ללא שום מעשה ממשי, יצא נשיא ארצות-הברית של אמריקה, רוזוואלט, בחודש יאנואר 1944 ברעיון חדש, לכוון באופן עצמאי מוסד מיוחד של ממשלתו בשם „הועד למען פליטי המלחמה“:

הנשיא רוזוואלט כונן אמש מחלקה למען פליטי המלחמה, והורה לה לנסות את כוחה בהצלת קרבנות עריצותו של האויב הנתונים בסכנת-מות בשעה זו. גילויי-הדעת שנתפרסם מטעם הבית-הלבן אומר, כי מעשה זה כוונתו להציל מיד הנאצים באופן דחוף, „אנשים רבים ככל האפשר מן המיעוטים הנרדפים באירופה — מיעוטים גזעיים, דתיים או פוליטיים — ואזרחים שהם קרבנות פראותו של האויב“. והיה צורך לעשות מעשה זה מיד — „כדי להקדים את מזימתם של הנאצים להשמיד את כל היהודים ושאר המיעוטים הנרדפים באירופה“. הנשיא רוזוואלט אמר, כי הוא מקוה להשתתפותן של כל האומות המאוחדות ושאר הממשלות הזרות בתכנית זו.

נא

לאחר ש"הוועד האמריקני למען פליטי-המלחמה" גם הוא לא מילא את התקוות שתלו בו, והתכנית הנאצית להשגת מדת שארית ישראל באירופה הוגשמה, כמעט ללא כל פעולה שכנגד, נתכנסה שוב בניו-יורק, ביום 31 ביולי 1944, אסיפת-מחאה יהודית גדולה, שהשמיעה באזני העולם קריאת-הצלה אחרונה זו:

אסיפת-העם הגדולה הזאת של יהודי אמריקה, המכונסת בצל טראגדיה לאין דמיון בתולדות האדם, מדגישה את נאמנותה העמוקה לענין, שלמענו שופכים הכוחות המזוינים של ארצנו דמם בכל שדות-הקרב. הודות להישגיהם הנפלאים מתקרב ובא יום הפדות לכל העמים המשועבדים שבעולם.

אך בעוד הבשורות האלה על הנצחון הממשמש ובא מעוררות את לבנו, הרינו מזועזעים עד עומק הנפש ומיואשים, בראותנו, שבבוא הקץ למלחמה, לכשיושג הנצחון, יהא חלקה המכריע של יהדות אירופה כרות וגדוע, כיון שמיליוני יהודים כבר הושמדו ואף אלה שעוד שרדו בחיים צפויים לגורל אחיהם, קרבנות החרב הנאצית. איומי המשטר הנאצי, שהושמעו במפורש וחזרו ונשנו לעתים תכופות, שהם עומדים להשמיד את היהודים בשטח שלטונם עד האחרון, — הנה נעשו עתה מציאות אכזרית ביותר.

באסיפה זו תחת כיפת השמים בעיר החפשית ניו-יורק אנו קוראים שמים וארץ להיות לעדים לנו, ואנו מתרים בעולם התרבותי, שהוא ינחל מפלה ללא קום, אם ירשה לו. להיטלר, לבצע זממו. כי היהודים בכל אחת מארצות הכיבוש הנאצי היו מטרה ראשונה להתקפת היטלר על אותה ארץ, וממילא על התרבות עצמה. אנו קובעים, שעוד לא איחרנו את המועד לשים לאל את נצחוננו של היטלר בחזיתו האנטי-יהודית, ועוד האפשרות להציל אלפים, שיוכלו אחר-כך ליהנות מן החירות אשר תיקרא לעמי העולם.

בשם ה' והאנושות, בשם האידיאלים שלהם נלחם כיום העולם הדימוקראטי, הרינו פונים קודם-ככל אל נשיא ארצות-הברית, ובאמצעותו אל כל האומות המאזינות והאומות הנויטראליות, שינקטו מיד פעולות-הצלה אלו:

(א) להתרות בממשלה ההונגארית ובעם ההונגארי ולהבהיר להם דרך הראדיו ובאמצעים אחרים, שהם ייתבעו לאחריות על כל הפשעים הנעשים בשטח מדינתם, ולהודיע להם שעליהם לעשות ככל יכלתם לעצור את יד המוות המהלכת בארצם ולהגן על היהודים אשר בתחום שלטונם.

(ב) בהתאם להצעתו של האדמיראל הורטי לצלב-האדום הבינלאומי, לתת אפשרות-ייצאה לילדים שלמטה מבני עשר, אם יהיו בעלי ויזות, וכן גם למבוגרים, בעלי ויזות לארץ-ישראל, — הרינו פונים בדרישה לכל האומות המאוחדות לאפשר את פינויים של היהודים האלה ממקום הסכנה.

ג) אמריקה והאומות המאוחדות חייבות לפרוש באופן רשמי וגלוי את חסותן על הקרבנות חסרי-הישע של הרדיפות הנאציות בשטחים הכבושים.
 ד) יש לנקוט אמצעים מתאימים שישפיעו על ממשלות ה"ציר", כי יראו את היהודים שבידיהם כשבויי-מלחמה או כעצורים אזרחיים במובן ההסכם של ז'נבה משנת 1929.

ה) היות וארץ-ישראל היא מקום-המקלט הקרוב ביותר ליהודי הבאלקאן, תפתח-נא ממשלת המאנדאט את שערי-הארץ ליהודים, ועל תורכיה, ארץ-המעבר הקרובה ביותר, יש להשפיע כי תפתח את גבולותיה למעבר הפליטים.

ו) ארה"ב ומדינות אחרות של האומות המאוחדות נקראות לפתוח ארצותיהן לפני כל היהודים שאפשר להצילם, והארצות הנויטראליות נקראות להקל גורלם.
 ז) מכיוון שההרעבה היא אחד מכלי נשק-ההשמדה של היטלר נדרשות האומות המאוחדות לנקוט בכל האמצעים שאינם בניגוד לאינטרס המלחמה, כדי להמציא בהשגחתו של הצלב-האדום מזונות ותרופות ליהודים הנתונים בסכנה בארצות-הכיבוש.

ח) השלטונות הצבאיים נתבעים לעשות כמיטב יכלתם ולחבל בעזרת כוחות המחתרת בכל המקומות, את המיתקנים והמכשירים שבהם עורכים הנאצים שחיסותיהם ההמוניות.

אנו מכריזים בקול גדול, שכל שעה העוברת בלי שיעשו פעולות-הצלה אלו, מחמירה את אימת-המוות ואת סבלות היהודים ומגדילה באלפים את מספר ההרוגים. אין אנו יכולים לשתוק. אנו דורשים ונושאים את התקוה בלבנו שארצות-הברית ובעלי-בריתה יפעלו בזריות להצלתם של אלה שעוד אפשר להצילם ויענישו את האשמים בפשעים בלתי-אנושיים אלה.

גב

את סיכום כל פרשת האכזבות של הנסיונות לפתרון בעית הפליטים היהודים נתן בשנת 1944, סיר ג'ימס מק' דונלד, לשעבר נציב עליון לעניני פליטים ע"י חבר-הלאומים, אשר טיפל בעצמו במשך שנים בכמה הצעות ותכניות לסידור הבעיה וכתוצאה מכל נסיונותיו המרובים הגיע למסקנה כזו:

עשרים וחמש שנים של פעולות ממשלתיות בעניני פליטים מלמדות אותנו את האמתיות הבאות:

1. קוצר-הראות של המעצמות הגדולות ואי-רצונן לפעול בעוד מועד כדי לשים מעצור בפני מזימתו של היטלר להשמיד מיעוטים גזעיים ודתיים (בזמן שאפשר היה לעצרו בלי מלחמה) — הם שגרמו למלחמה זו שתהיה בלתי-נמנעת, ויש איפוא

לראות בהם סיבה ישירה למותם של עשרה מיליונים חיילים עד היום הזה ולמותם של מיליוני אזרחים באירופה, בהם 3 או 4 מיליונים יהודים, ולעקירתם של מיליוני אנשים נוספים, בהם כמיליון או שני מיליונים יהודים.

2. גישתו המסורתית של חברה־הלאומים היתה תמיד שלא לפי מידת־הצורך, בעיקר מפני שהמדינות־החברות לא ראו מעולם בפתרון בעיית־הפליטים מטרה ממדרגה ראשונה.

3. ממילא, בגלל אותה הסיבה עצמה, לא הצליחו הוועד הבינממשלתי לענייני פליטים ותכניותיו (עד כמה שהן ידועות); הממשלות העיקריות המיוצגות בוועד הבינממשלתי צריכות עדיין להוכיח במעשה, שיש ברצונן להשתמש בוועד להגשמת תכנית מקיפה.

4. ארץ־ישראל, לפי הישגיה עד עכשיו מהווה — ללא כל ויכוח ודיון — התקוה האחת והראשונה לפתרון בעיית־הפליטים בשעה זו. המסקנה ההכרחית, העולה מתוך סיכום ריאליסטי של 25 שנים של מיקוחים בינממשלתיים בענייני פליטים ומתוך הערכה נכונה וריאליסטית של המצב העולמי, היא, שבארץ־ישראל ורק בארץ־ישראל יכולים המוני הפליטים היהודים לקוות, כי יתקבלו בסבר פנים יפות וכי יוכלו להתמוגז עם חיי הציבור במדינה. בארץ־ישראל בלבד ירגישו רובם, שאמנם חזרו הביתה.

תכנית פעולה מוצעת

1. יש להחזיר בהכרח את ההבנה בלב המעצמות הגדולות, בעיקר בלב אמריקה, בריטניה־הגדולה ורוסיה הסובייטית, שהטראגדיה של פליטים היא בעייה ממדרגה ראשונה, שפתרונה הוא צורך דחוף מבחינת האינטרס של כלל האנושות ומבחינת השלום ברחיקים.

2. את הוועד הבינממשלתי לענייני פליטים יש לחזק במידה ראדיקאלית ולהמציא לו את האמצעים הדרושים, שיאפשרו לו לבצע את תפקידו העצום ליישב במדינות־הים רבבות פליטים, שאינם יכולים לשוב לבתיהם.

3. את ארץ־ישראל, לרבות עבר־הירדן, יש לפתוח לעלייה יהודית, שלא תצומצם אלא בכוח־הקליטה של השטח. הספר־הלבן משנת 1939, הסוגר את השער בפני עלייה יהודית, לא היה אלא כניעה לטירור הערבי. כל עיקרו לא היה אלא פירושה האחרון של בריטניה לחובותיה על פי המאנדאט, ופירוש זה אינו קודש־קדשים. בריטניה אינה השופט היחיד לעתידה של א"י, לא על פי החוק ולא על פי היושר.

4. יש להניע את המעצמות העיקריות שבין האומות המאוחדות, כי יעלו את ארץ־ישראל על סדר־היום של פגישתן הקרובה. לא ייתכן בסיס להסדר ממששי לשאלת ארץ־ישראל אלא בהסכם בין ארבע המעצמות הגדולות.